

Guy Kastler: “Els nous OGM pretenen passar desapercebuts”

“Pagès jubilat”, així es presenta Guy Kastler. Efectivament, aquest francès de 67 anys va ser obrer agrícola i durant molts anys viticultor, vinicultor i productor de formatges d'ovella. Però també és membre fundador del Réseau Semences Paysannes (Xarxa de Llavors Pageses) i de la Confederation Paysanne, “sindicat per a una agricultura pagesa i la defensa dels seus treballadors” associat a Vía Campesina. Va venir fa poc a Catalunya, convidat pel sector ecològic de la Unió de Pagesos del Baix Llobregat, per alertar-nos sobre el que es coneix com a Noves Tècniques de Selecció (NBT per les sigles en anglès), la cara renovada dels OGM. L'escoltem.

TEXT: CHARLES-ANDRÉ DESCOMBES.

1. *Peix en les maduixes, títol d'un llibre (no traduït) publicat per Arnaud Apoteker el 1999.*

2. *Vegeu l'entrevista a Gilles-Éric Séralini, Agrocultura núm. 47.*

01. Guy Kastler.
Charles-André Descombes.

Què ha provocat l'arribada de nous OGM que la indústria no vol que siguin reconeguts com a tals?

Els nous OGM responen a una problemàtica particular que s'ha plantejat a la indústria: ¿com es poden vendre als consumidors –tant als pagesos que compren llavors per sembrar-les com als consumidors que compren aliments per menjar-se'ls– uns productes que no volen? Quan van impulsar els OGM (organismes genèticament modificats) van pensar que tothom s'hi abocaria: era nou, era el progrés, era extraordinari... Però de fet, sobretot a Europa, els consumidors no els van voler. La normativa estableix que els productes OGM s'han d'etiquetar com a tals, cosa que

els deixa al descobert davant dels consumidors. Per tant, la jugada és evitar aquest reconeixement per part de les autoritats, presentar-los com a no OGM i eludir així la normativa i les seves conseqüències: tant l'etiquetatge com la seva avaluació prèvia i la seva traçabilitat.

Quina diferència hi ha, bàsicament, entre un OGM d'abans i les noves tècniques de modificació genètica?

La primera manera de fer OGM consistia a prendre un gen d'un organisme i a introduir-lo en una cèl·lula aïllada d'un altre organisme, al laboratori. Això és la transgènesi. Però deixa petjada: per exemple, si insereixo un gen de peix en una maduixa¹, aquest gen de peix en la maduixa no hi té res a fer, puc identificar-lo immediatament. Si les empreses de llavors pretenen que la seva maduixa no és un OGM, podem dir-los: “Apa, la vostra maduixa conté un gen de peix, només pot ser un OGM, això es veu.”²

“La jugada és evitar aquest reconeixement per part de les autoritats, presentar-los com a no OGM i eludir així la normativa”

La indústria argumenta que les noves tècniques no transgèniques –és a dir, que no combinen de manera estable dues espècies diferents– són mutacions que es poden donar naturalment de manera espontània. Però, evidentment, sí que són manipulacions de la genètica d'una planta a partir de treballs *in vitro* d'àcid nucleic, no són la reacció de plantes individuals davant de circumstàncies naturals. Per tant són organismes

02. Guy Kastler en la xerrada que va tenir lloc el gener a les Cotxeres de Sants, a Barcelona. Engràcia Valls.

genèticament modificats. La indústria voldria una lectura restrictiva del reglament europeu sobre OGM per tal de no identificar-los com a tals i esquivar l'etiquetatge corresponent, que alertaria consumidors i productors.

Què hi guanyen els laboratoris fent plantes amb característiques que es podrien trobar de manera natural en el medi?

Doncs que com que està fet de manera artificial, en un laboratori, el tret característic que s'ha aconseguit es pot patentar. Amb un avantatge afegit, que en el moment de patentar-lo, en lloc de donar la seqüència genètica, se'n pot descriure la funció, per exemple, la resistència a un insecte, a un fong o a un herbicida, indicant: "així com es troba a tal lot de llavors que hem dipositat en tal banc de llavors oficial". La protecció d'aquesta patent s'aplica així a totes les plantes cultivades i silvestres que contenen naturalment aquest caràcter, si és que encara no ha estat registrat en una altra patent...

“El pagès té ulls, té orelles, sent l'olor dels camps: aquestes són eines de selecció molt més eficients que la seqüenciació genètica”

Això marca una diferència en relació amb els primers OGM

Com que la normativa declara obligatòria la traçabilitat i la detecció, a la patent haurà d'indicar la seqüència genètica que permeti reconèixer el seu gen patentat en qualsevol planta analitzada.

I quin impacte té aquesta situació respecte de les llavors de varietats tradicionals i de la biodiversitat?

La patent de les noves tècniques de manipulació genètica esdevé encara més eficaç quant a monopoli perquè com que no coneixem la seqüència genètica, no coneixem la diferència entre el gen que existeix naturalment a els camps del pagès, seleccionat a les seves llavors, i el que l'investigador ha fabricat al laboratori. En conseqüència, la protecció de la patent s'estendrà també a les plantes del pagès.

El pagès mai no ha descrit el seu gen, de fet no coneix els seus gens, no passa el seu temps al laboratori per veure quins gens es troben a les seves plantes. El pagès té ulls, té orelles, sent l'olor dels camps: aquestes són eines de selecció molt més eficients que la seqüenciació genètica. Però l'industrial podrà dir que la planta del pagès li pertany. No li haurà calgut ni contaminar-la. D'això en diem biopirates. Així puc obligar-los a pagar uns drets de patent que els costaran més cars que comprar les meves llavors, per tant me les compraran. D'això se'n diu tenir un monopoli sobre el mercat.

Que podem fer?

En primer lloc, els hem de prohibir que continuïn fent nous OGM i patentant-los com si no ho fossin. Estan trastornant el medi natural en què vivim d'una manera que pot esdevenir irreversible. Són plantes tòxiques, superperilloses per a la salut i el medi ambient, que s'estan ficant arreu i van ocupant totes les superfícies cultivades, que fan desaparèixer tota la biodiversitat cultivada –la que va ser domesticada per l'home– i alhora contaminen les plantes silvestres. I el mateix pel que fa als animals.

I com podem parar-los?

Els industrials seran potents mentre estiguin amagats, però no ho seran tan bon punt es vegin, quan la gent digui: “El vostre sistema no funciona, la biopirateria no és acceptable...”. Per

Taula 1. "Antics" i nous organismes genèticament modificats (OGM)

Tècnica	Tipus de mutació	Comentaris
Transgènesi	Inserció a la cèl·lula de gens d'origen forà, és a dir, procedents d'altres organismes	Són els primers transgènics. Van provocar molta oposició per dues raons principals: a) efracció òbvia de les barreres interespecífiques; b) introducció aleatòria i atzarosa del nou gen en el genoma receptor.
Mutagènesi	Mutació, en principi estable, de determinats gens, localitzats amb precisió, d'una cèl·lula per tal de modificar-ne l'activitat fisiològica.	Constitueixen els nous OGM. Han estat possibles per l'aparició de dos tipus d'innovacions: a) noves eines de seqüenciació genètica, b) tècniques molt més precises d'intervenció sobre l'ADN cel·lular, per exemple els CRISPR/Cas9.
Activació i repressió genètiques	Potenciació o, al revés, inhibició de l'expressió d'un gen en l'organisme. S'utilitza amb finalitats terapèutiques.	Els nous OGM no són transgènics en el sentit dels precedents, ja que en principi no hi ha introducció (definitiva) de genètica forana a la cèl·lula. A aquesta absència de transgènicitat s'aferran les multinacionals per pretendre negar el seu caràcter d'OGM.

Les tres multinacionals agroalimentàries

- *Monsanto* (Estats Units), que es va fusionar el 2016 amb l'alemanya Bayer.
- *Syngenta* (Suïssa), que es va fusionar el 2017 amb la xinesa ChemChina.
- Pioneer, filial de la DuPont (ambdues dels Estats Units) que es va fusionar el 2017 amb una de tercera americana, Dow Chemical, formant així la *DowDuPont*.

tant, cal visibilitzar el que fan. Quan vam obtenir l'etiquetatge dels OGM, els OGM es van fer visibles, no en vam voler i no n'hi ha. Evidentment hi ha el problema de l'alimentació animal: la normativa no exigeix l'etiquetatge dels productes (carn, llet, ous) procedents d'animals alimentats amb OGM. Però en qualsevol cas no n'hi ha als nostres camps –excepte a Espanya! Per tant, si la població, la societat civil, s'adona de què són les patents biopirates, automàticament cap govern podrà tolerar que continuïn existint. Imagineu un dret de propietat que, pel fet que descriu el gen que origina els ulls blaus, obligui les persones amb ulls blaus a pagar-me regalies cada cop que els obren: la gent entendre perfectament que no és legítim. Per tant, hem de fer visibles els nous OGM, és la primera eina per parar-los.

Penses que tenim prou forces per enfrontar-nos a aquestes multinacionals?

Són tres empreses [vegeu el requadre], cadascuna de les quals té uns quants milers d'investigadors, que per cert treballen cada cop més amb ordinadors i cada cop menys als camps... És cert que són empreses amb una potència financera extraordinària. Tenen els estats al seu servei, fins i tot militarment si cal (sabem molt bé que el govern dels Estats Units intervé a tots els països per imposar els seus OGM). Però, respecte de nosaltres, són molt pocs. El que anomenem la societat civil som milions i milions, i la pagesia al món som centenars de milions d'individus. Tenim una potència enorme.

Aquestes tres empreses posseeixen juntes gairebé el 60% del mercat mundial de les llavors. Però aquest mercat només representa el 20%, a tot estirar el 25%, de totes les llavors sembrades cada any al món. La immensa majoria de les llavors no es compren pas, no són al mercat, sinó que són produïdes pels pagesos: aquells pagesos que hom anomena petits, que viuen de l'agricultura familiar de subsistència i que –convé recordar-ho– produeixen les tres quartes parts de l'alimentació disponible al planeta. I ho fan d'una manera molt productiva, ja que per produir les tres quartes parts dels aliments aquests pagesos només utilitzen una quarta part de les terres i dels recursos hídrics. Per tant, no es pot dir que siguin

dolents en termes de rendiments, d'alimentació produïda per hectàrea. Utilitzen més mà d'obra, però millor així: en lloc d'emprar petroli utilitzen mà d'obra, i això dona feina, redueix els aturats, i això és bo.

Quina estratègia podem desenvolupar?

El que cal fer de seguida és reconèixer als pagesos el dret d'intercanviar les llavors, de ressemar... i sobretot mantenir la confiança en les seves pròpies capacitats. El pagès farà el que calgui, encara que la llei li ho prohibeixi, si sap que és legítim i que cal fer-ho. No és possible posar un policia darrere de cada pagès. És així com ara aquell moviment que havia desaparegut a Europa occidental, anomenat de les *llavors pageses* –és a dir, els pagesos que seleccionen les seves llavors i les produeixen per ells mateixos–, està renaixent ràpidament. És un sistema que no havia desaparegut de la majoria dels camps del planeta: gairebé el 90% de les superfícies cultivades a l'Àfrica se sembren així. Miliards de pagesos, ressebrant una part de la collita, fan aparèixer

“Hem de fer visibles els nous OGM, és la primera eina per parar-los”

als seus camps uns caràcters nous, d'adaptació al canvi climàtic, als nous patògens, etc. –les plantes en són capaces–, que només caldrà seleccionar. Enfront d'uns milers d'investigadors que estan tot el dia davant de l'ordinador i que, això sí, disposen de molts més diners, en termes de capacitat de selecció no tenim cap problema. I amb una gran diferència: l'investigador davant del seu ordinador selecciona per adaptar les plantes als adobs químics i als pesticides, mentre que el pagès selecciona per adaptar les plantes al seu camp, sense productes químics i, per tant, en agroecologia. Només caldrà desenvolupar-ho i tindrem unes llavors molt millors que els OGM. No hi ha problema, els OGM no funcionen. ✿

LA TERRA

Nom i cognoms N.I.F.
Adreça
Població D.P.
Comarca Tel. Fax

Subscripció: 33 euros/any

**15% de descompte per
als lectors d'Agrocultura**
 28,50 euros/any

DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

Nom i cognoms titular compte
Sr. Director de Agència
Població

Els agrairé que amb càrrec al meu compte/llibreta núm

atenguin els rebuts que els presentarà ED. LA TERRA, S.L. Signatura titular compte:
per al pagament de la meua subscripció
Data: